

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

4 V. conceptio Christi fuerit naturalis, vt miraculosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

in Symbol.
Apostol.
q. d. ar. I.

Respondeo dicendum, quod ad hoc quod conceptio ipsi filio Dei attribuat (ut in Symbolo confitemur, dicentes. Qui conceptus est de Spiritu sancto) necesse est dicere, quod ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset à Verbo Dei assumptum. Oportet enim, quod Verbum Dei assumpsit corpus mediante anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu. Unde oportuit, quod in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

Ad primum ergo dicendum, quod principium inspirationis anima potest considerari dupliciter. Vno modo secundum dispositionem corporis: & sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi: & corporibus aliorum hominum: sicut enim statim formato corpore alterius hominis, infunditur anima, ita sicut in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solum secundum tempus: & sic quia prius tempore formatum fuit perfectè corpus Christi, prius tempore fuit etiam animatum.

Ad secundum dicendum, quod anima requirit debitam quantitatem in materia, cui infunditur, sed ista quantitas quandam latitudinem habet, quia & in maiori, & in minori quantitate saluatur. Quantitas autem corporis, quam habet, cum primo sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum perueniet: ita scilicet quod maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habent in prima animatione. Christus autem in perfectâ erat habuit decentem & medietatem quantitatem, cui proportionabatur quantitas, quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animantur: minorem tamen habuit in principio sue conceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, ut in ea non posset ratio animati corporis conservari, cum in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animantur.

Ad tertium dicendum, quod in generatione aliorum hominum locum habet, quod dicit Philosophus, propter hoc quod successiue corpus formatur, & disponitur ad animam. Unde primo tanquam imperfectè dispositum recipit animam imperfectam: & postmodum quando perfectè est dispositum, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitam virtutem agens fuit perfectè dispositum in instanti, unde statim in primo instanti recepit formam perfectam, id est animam rationalem.

Hic articulus non indiget commentario, non enim est in illo noua difficultas præter tractatam in articulo præcedenti. Supposito enim priori miraculo de perfecta formatione corporis Christi in momento, absque nouo miraculo quasi naturali lege cōsequatur, ut corpus illud in eodem instanti anima rationali formaretur. Quia materiæ perfectè dispositæ, proportionata forma naturali lege debita est.

ARTICVLVS III.

Virum corpus Christi in primo instanti sue conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

128.
34. q. 2. ar.
3. & 4. q.
1. ar. 2. & 4.
contra c. 44.
& 45.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incepit. Ergo videtur, quod fuerit assumpta à Verbo Dei, postquam fuit concepta.

2. Præterea, caro Christi fuit assumpta à Verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino conceptionis accepit animam rationalem. Ergo in termino conceptionis fuit assumpta, sed in termino conceptionis dicitur iam concepta, Ergo prius fuit concepta, & postmodum assumpta.

Fr. Suarez, Tom. 2.

3. Præterea, In omni generato prius tempore est id, quod est imperfectum, & quod est perfectum: ut patet per Philosophum in 9. Metaphys. Sed corpus Christi est quiddam generatum. Ergo ad ultimam perfectionem, quæ consistit in vniōe ad Verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis peruenit, sed primo fuit caro concepta, & postmodum assumpta.

Sed contra est, quod Augustinus dicit in lib. de fide ad Petrum: Firmissime tene, & nullatenus dubites, carnem Christi non fuisse conceptam in utero Virginis: priusquam susciperetur à Verbo.

Respondeo dicendum (sicut supra dictum est) proprie dicimus Deum factum esse hominem, non autem proprie dicimus, quod homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est hominis, non autem præexistit id quod est hominis, quasi per se subsistens antequam susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset concepta antequam susciperetur à Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim præter hypostasim Verbi Dei, quod est contra rationem Incarnationis: secundum quam ponimus Verbum Dei esse vnitum humane nature, & omnibus partibus eius in vniatē hypostasis. Nec fuit conueniens quod hypostasim præexistente humane nature vel alicuius partis eius, Verbum Dei sua assumptione destrueret. Et id contra fidem est dicere, quod caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta à Verbo Dei.

Ad primum ergo dicendum, quod si caro Christi non fuisset in instanti formata, seu concepta, sed per temporis successionem, oporteret alterum duorum sequi, vel quod assumpta nondum esset caro, vel quod prius esset conceptio carnis quam eius assumptio. Sed quia ponimus conceptionem in instanti esse perfectam, consequens est, quod in illa carne simul fuit concipi, & conceptum esse. Et sicut Augustinus dicit in lib. de fide ad Petrum: dicimus ipsum Dei Verbum sue carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem, Verbi incarnatione conceptam. Et per hoc patet etiam responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur, concepta est, & animatur.

Ad tertium dicendum, quod in mysterio Incarnationis, non consideratur ascensus quasi alicuius præexistentis proficientis usque ad vniōis dignitatem: sicut posuit Photinus hereticus, sed potius consideratur ibi descensus secundum quod perfectum Dei verbum, imperfectionem nature nostre sibi assumpsit, secundum illud Ioan. 6. Descendit de celo.

ARTICVLVS IIII.

Virum conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa.

D quartum sic proceditur. Videtur, quod conceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autem verus, & naturalis filius hominis sicut verus & naturalis Dei filius: ergo eius conceptio fuit naturalis.

2. Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed conceptio Christi attribuitur Beate Virgini, quæ est pura creatura: dicitur enim quod Virgo Christum concepit. Ergo videtur, quod non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

3. Præterea, ad hoc quod aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quod principium passuum sit naturale: ut quæ præc. ar. 4. supra habitum est. Sed principium passuum ex parte ma-

capit. 18 in prin 10. l.

q. 16. ar. 6. & 7.

129.

31. d. q. 2. ar.

2. & 4. con-

tra c. 45 &

quo. 6. q. 10.

Opus. 3. ca.

225 vsq. ad.

232 & 1. ai.

7. le. 2. co. 2.

prime.

K 2

111 in

vis in conceptione Christi fuit naturale: vt ex dictis patet. Ergo conceptio Christi fuit naturalis.

q 32 arti. 41. In epi. qua inc. Quæst. tu quidem, circa med. illius cap 6 circa med. tom. 2
Sed contra est, quod Dionysius dicit in Epistola ad Caium monachum: Super hominem operabatur Christus ea, quæ sunt hominibus: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens.

Respondeo dicendum, quod sicut Ambr. dicit in libro de Incarnatione, multa in hoc mysterio, & secundum naturam inueniens, & ultra naturam. Si enim consideremus id, quod est ex parte materie conceptus, quam mater ministravit, totum est naturale. Si vero consideremus id, quod est ex parte virtutis actiue, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodq; magis indicatur secundum formam, quam secundum materiam, & similiter secundum agens, quam secundum patiens: inde est quod conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa, & supernaturalis, sed secundum aliquid naturalis.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus dicitur naturalis filius hominis, in quantum habet naturam humanam veram per quam est filius hominis: licet eam miraculose habuerit. Sicut cæcus illuminatus, videt naturaliter per potentiam visiuam, quam miraculose accepit.

Ad secundum dicendum, quod conceptio attribuitur Virgini Beate, non tanquam principio actiui: sed quia ministravit materiam conceptui, & in eius utero est conceptio celebrata.

Ad tertium dicendum, quod principium passiuum naturale sufficit ad transmutationem naturalem, quando naturali, & consueto modo mouetur à principio actiui proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

COMMENTARIUS.

Quæstio huius articuli solum spectat ad modum loquendi, nam res satis constat ex ijs, quæ supra dicta sunt de hac conceptione, & quæ de illius modo statim dicemus. Vnde nihil in textu D. Thom. occurrit explicandum præter solutionem ad 1. in qua D. Tho. ait Christum dici naturalem filium hominis, in quantum habet veram naturam humanam, per quam est filius hominis, licet eam miraculose habuerit.

Obiectio.

Statim enim occurrit obiectio, aliud est enim esse naturalem hominem: aliud vero esse naturalem filium hominis, vt ergo Christus sit verus, ac naturalis homo, satis est quod habeat veram naturam hominis, non tamen hoc sufficit, vt sit naturalis filius hominis. Homo enim dicitur à natura, filius autem ab origine, & ideo, sicut vt sit homo, requirit humanam naturam, ita vt sit naturalis filius, naturalis origo necessaria est, alias si humana eius natura formata esset ex costa Virginis, vel alio simili modo, nihilominus fuisset naturalis filius hominis quod est planè falsum. Respondetur verum esse, quod obiectio sumit, ad humanam filiationem præter humanam naturam necessarium esse originem, & hoc ipsum D. Thomas insinuat, cum addidit, in

Responsio

Christus quantum habet naturam humanam, per quam est filius hominis. Vt vero mens eius radicatus intelligatur considerare oportet, aliud esse generationem, vel conceptionem esse veram: aliud esse naturalem: rursus recolere oportet, opus interdum dici miraculosum ratione termini, interdum vero tantum ratione modi. Conceptio ergo Christi ex Virgine, vera conceptio, ac generatio humana fuit, quantum ex parte matris esse oportet (vt superius explicatum est) modus autem fuit aliquo modo supernaturalis in velocitate, & similibus circumstantijs, quæ veritatem conceptionis non tollunt. Rursus ex parte causæ efficientis fuit illa conceptio supernaturalis: terminus autem eius omnino naturalis, agimus enim præcisè de conceptione, non de-

A hypostatice vnione. Quia ergo conceptio actionem significat, & habitudinem dicit ad efficientem causam, ideo sicut supernaturali virtute facta est, ita supernaturalis simpliciter dicitur, licet ex parte materię, & termini naturalis quodammodo sit, hoc tamen satis est, vt Christus dicatur simpliciter naturalis filius hominis. Quia vt sit filius, satis est, quod veram humanam originem habeat ex matre, vt vero dicatur naturalis filius, satis est, vt ex vi illius originis eandem naturam habeat cum matre. Non enim dicitur naturalis filius propter modum, sed propter terminum originis, & hoc significauit Diuus Thomas cum dixit esse filium naturalem, in quantum habet naturam humanam, scilicet communicatam per veram conceptionem naturalem ex parte materię, & termini. Et in hoc sensu recte videtur exemplo cæci illuminari. Nam in eo opere, quauis modus sit supernaturalis, terminus tamen naturalis existit.

DISPUTATIO XI.

in duas Sectiones distributa.

De tempore, & modo, quo Christi conceptio ex Virgine perfecta est.

E tempore huius conceptionis, id est de anno, mense, die, & hora, quibus facta est, nihil est, quod dicamus. Supra enim ostendimus factam esse tempore annuntiationis Angelicæ, de qua ea omnia ibi tractauimus. Solum igitur restat agendum de tempore, quatenus respicit modum conceptionis, & est mensura eius, quod est querere, an hæc conceptio fuerit successiua actio, vel instantanea, nec enim alius modus inquirendus, aut explicandus superest: cætera enim omnia, quæ desiderari possunt, explicando causas conceptionis, exposita sunt. Duo ergo breuiter de hoc modo dicemus, scilicet quis fuerit possibilis, vel qualis re ipsa seruatus sit.

SECTIO I.

Virum fuerit possibile conceptionem Christi fieri in instanti.

Suppono non esse sermonem de tota actione, seu augmento post creationem, & informationem animæ subsequutam, quia extra conceptionem est. Suppono secundo non esse quæstionem de vnione animæ ad corpus: nam etiam extra controuersiam est, in initio factam esse in instanti, hoc enim est proprium initium rerum permanentium. Tercio nullam oportet esse quæstionem de productione, seu intentione quarumcunque qualitatum, quibus humanum corpus disponitur. Quia huiusmodi actio ex vi sui intrinseci termini non requirit successione, sed solum ex contrariarum qualitatum resistentia, seu ex indispositione subiecti, virtuti autem infinitæ Spiritus Sancti nullum contrarium resistere potest, quominus effectum suum possit in instanti producere. Difficultas ergo in duobus consistit. Primo, in sanguinis congregatione, quæ corporis formationem antecessit. Secundo in formatione corporis, id est organizatione, ac distinctione membrorum diuersarum figurarum, densitatem, vel raritatem habentium.

Circa primum D. Thomas hic indicare videtur illam congregationem non potuisse fieri in instanti, sed tantum in tempore. Quia necessario requirit motum localem, & ita videntur intelligere D. Thomæ interpretes.

Dicen-

*Congregatio sanguinis ad conceptionem Christi necessaria con-
stitutum esse in Virginis instanti potuit.*

Dicendum autem videtur primò, non implicaf-

A est, eiusdem figuræ, raritatis, & similibus dispositio-
num, intelligi ergo non potest, hunc sanguinē coagu-
lari, condensari, & in diuersis partibus varijs figuris
formari, nisi necessariò intelligatur partes eius mu-
tare locum. Quia pars deflor facta minorem locum
occupat, quàm antea, diuersa etiam figura diuer-
sum situm in loco requirit, suppono enim corpus il-
lud in principio, & termino actionis esse naturali
modo in loco: ergo non magis hæc formatio potuit
in instanti fieri, quàm localis motus.

Difficultas verò in contrarium est; quia D. Tho.
magnam differentiam inter hæc constituit. Ego au-
tem ingenuè fateor nescire me satisfacere difficul-
tati positæ. Vnde conuincor ad dicendum non po-
tuisse hanc formationem fieri in instanti, secundum
se totam, nisi simul efficiendo, vt partes sanguinis
mutarent sua loca sine transitu per medium: Quia

*Formatio
corporis Christi
si in instanti
fieri quomodo
potuit.*

B aliàs non posset intelligi illa locorum mutatio sine
successione. Supponimus enim in eo instanti, quo
facta est conceptio, singulas partes corporis fuisse
tantum in locis sibi proprijs, & adequatis, & nul-
lam earum fuisse in pluribus locis, aut in maiori lo-
co, quàm naturaliter posset occupare, ne nouū mi-
raculum sine fundamento, aut necessitate fingamus
Prædicto autem modo possibile fuit huiusmodi cor-
poris formationem in instanti fieri, efficiendo scilicet,
vt totus sanguis, qui toto tempore præcedenti
hunc locum occupauit, habens hanc partem in hoc
loco, & illam in illo, & sic de alijs, subitò in instanti
conceptionis aliter secundum partes suas se habue-
rit ad totum locum. Sicut posset Deus in vno mo-
mento ita mutare spheram solis intra suum spā-
tium, vt pars, quæ immediatè antea erat in Occi-

C dente, nunc sit in Oriente, & è contrario: ad quod
necessarium est, vt secundum partes mutata fuerit
ab extremo in extremum sine medio: neque in hoc
est maior repugnantia, quàm in eo, quod circa prio-
rem partem diximus. Quid verò ad D. Th. dici pos-
sit, explicabimus sectione sequenti. Ex hoc vero co-
sequenter sequitur, si formatio corporis hoc modo
facta est in instanti, non potuisse Virginem ad illam
concurrere per facultatem vitalem operantem vi
naturali, vt talis est. Quia hic modus formationis
includit mutationem, quæ omnino est extra latitu-
dinem naturalium, & vitalium actionum talis fa-
cultatis, vt ostensum est.

SECTIO II.

D Vtrum formatio corporis Christi facta sit in in-
stanti.

S Vppositis, quæ dicta sunt, solum potest versari
quæstio de illa duplici actione, scilicet de con-
gregatione sanguinis, quæ antecedit conceptionem,
& de ipsa corporis formatione.

Quoad priorem, veram existimo sententiam D. *Congregatio
Thomæ illam mutationem factam esse in tempore sanguinis ad
per verum localem motum, non quia aliter fieri. Christi con-
pugnauerit (vt dixi) sed quia non omnia miracula ceptione ne-
asserenda sunt, sed quæ fundamentum habent, & cessaria, im-
probari possunt, vel quia necessaria, vel quia myste-
rio admodum consentanea: nihil autem horum hic
intercedit.*

E Nulla enim est authoritas, quæ nos cogat
ad credendum hic illud magnum miraculū trans-
ferendi vnum corpus de loco ad distantem locum,
sine transitu per medium. Nulla est etiā necessitas.
Quia cum illa sanguinis congregatio ad conceptio-
nem intrinsecè non pertineat, necessarium non est,
vt Deus, seu Verbo possit tribui, potuit ergo fieri in
sanguine nondum vnito Verbo, atque adeo in tem-
pore conceptionem, & vñionem hypostaticam an-
tecedentem. Deniq; nihil aliud est magis consenta-
neum mysterio, quia oportuit, vt seruata in omni-
bus, quæ necessaria essent, conceptionis huius digni-

*Transitus de
extremo in
extremum sine
transitu per
medium non
est impossibi-
lis.*

Palud.

Adde verò vterius hanc sanguinis congregatio-
nem fieri non potuisse hoc modo in instanti concur-
rente actiue B. Virgine, & adhibente aliquam natu-
ralem vim ad illam mutationem. Potuit quidem
Deus vt ad hunc effectum naturalibus Virginis fa-
cultatibus, tanquam instrumento operante per po-
tentiam obedientialem actiuam modo supernatu-
rali, ea scilicet ratione, quæ posset Deus per quam-
cumq; creaturam eam mutationem efficere; non po-
tuit autem fieri, vt B. Virgo per facultatem natu-
ralem proprijs viribus naturaliter operantem aliquid
circa mutationem illam operaretur. Quia illa mu-
tatio omnino est extra ordinem naturalium motuū
& actionum vitæ vegetatiuæ. Differt enim essentia-
liter illa mutatio ab attractione, vel impulsu, quib;
tantum duobus modis potest naturalis potentia ali-
quod extrinsecum corpus mouere.

Circa secundum de organizatione, seu formatio-
ne corporis, difficultas oritur ex superiori puncto.
Quia si motus localis non potest fieri nisi in tempo-
re, omnis mutatio, quæ intrinsecè, vel concomitanter
requirit mutationem loci, non magis poterit fie-
ri in instanti, quàm motus localis. Vnde D. Thomas
probat, augmentationem corporis Christi factam
esse in tempore, quia necessariò coniunctam habet
loci mutationem, sed idem omnino est de corporis
delineatione: nam hæc etiam includit mutationem
loci secundum diuersas partes. Quod ita facile de-
claratur, constituamus enim in loco conceptionis
totum necessarium sanguinem, qui homogeneus

Fr. Suarez, Tom. 2.

K 3

late,

tate, in alijs seruaretur naturalis modus quoad fieri posset, & ideo decuit, vt B. Virgo (vt supra dicebamus) naturali, ac vitali facultate sua vim adhereret ad attrahendum, congregandumq; sanguinem, ita vt motus ille quoad substantiam naturalis esset, & vitalis, & solum in velocitate, ac subtilitate supernaturalis. Vnde verisimile est, cum primum B. Virgo cepit prestare consensum illo verbo, *Ecce*, cepisse simul quasi exhibere, & collocare sanguinem in loco ad conceptionem Christi accommodato, Spiritu Sancto eam mouente, & vim, ac efficaciam praestante, vt supra dictum est. Neq; circa hoc occurrit alia difficultas notatu digna.

Quoad posteriorem vero actionem, quidam Haeretici hac nostra tempestate (vt Canisius refert lib. 3. de B. Virgine. c. 21.) negarunt Christi corpus formatum esse in instanti. Quod non inuenio quo fundamento alio asserere potuerint, nisi quia rei difficultate vincebantur, & Scripturae autoritate non convincebantur.

Dicendum vero est, conceptionem Christi Domini quoad ea, quae sunt de intrinseca ratione eius, facta esse in instanti. Haec conclusio praecipue nititur testimonio Ecclesiae, & Sanctorum. Probatur autem prius a liquo modo ex Scriptura, Luc. enim 1. dixit Angelus ad Virginem, *Ecce concipies in vtero, & paries filium*, & c. quem infra dicit fore, *magnum, & filium altissimi*, dixit ergo, ipsum Dei filium fore concipiendum ex Virgine, tota ergo conceptio ad filium terminata est: sed non fuit terminata donec perfecta, quia non fuit caro prius assumpta, quam animata: ergo tota conceptio simul est facta. Vnde inferius subiungit Angelus, *Quod enim ex te natus sit sanctum, vocabitur filius Dei*, sicut ergo solus Spiritus Sanctus à principio conceptionem operatus est, ita etiam filius Dei à principio illam assumpsit, seu terminauit. Et ideo (vt ex Basilio statim dicam) illam conceptionem *Natiuitatem* vocat Angelus, quia non fuit prius initium conceptionis, quam natiuitas in vtero, quae in substantiali generatione perficitur. Secundo probatur ex 6. Synod. Actione 11. vbi Sophronius in sua epistola dicit simul fuisse carnem conceptam, animatam, & unitam verbo. Quem locum priori Tom. latè tractauimus circa quaestionem. 6. D. Thomae. Et confirmatur ex Basil. homil. 25. de humana Christi generatione, vbi tractans illud Angelicum verbum, *Quod in ea natum est*. Hinc, inquit, deprehendere licet quod non secundum modum carnis, constitutio domini fuit, conceptum namq; illico perfectum, non per intervalla paulatim formatum, vt planè verba declarant, non enim dicit, quod in ea conceptum est, sed quod in ea natum est. Eandem veritatem docet optimè Damasc. lib. 3. de fide c. 2. cuius verba statim perpendā. Euthy. etiam Mat. 1. tractans illa eadem verba. *Quod in ea natum est*, *Formatum*, inquit, *genitum dicit*, vt discamus non paulatim modo seminis formatum esse, sed repente quoad formationem perfectè factum esse: Vnde quod paulò antea, id quod formatum est in vtero Virginis, embryonem vocat, improprie & latè vsus est illa voce, vt significaret prolem recens genitam. Ratio ad hanc veritatem confirmandam satis explicata est circa art. 5. D. Tho. quia scilicet tota conceptio Christi ad Verbum est terminata. Vnde omnes Sancti, qui docent carnem Christi simul esse conceptam, & unitam, plurimum fauent eidem veritati. Optima sunt verba Fulgentij de fide ad Petrum, cap. 18. *Firmissime tene, & nullatenus dubites non carnem Christi sine diuinitate conceptam, prius quam assumeretur: alia reuli in citato loco 1. tom. Confirmari potest haec ratio: quia si Christi corpus paulatim perfectum esset, consequens fieret, vt prius quam omnibus suis membris constaret, rationali anima informaretur, quia iuxta communem Philosophorum doctrinam in alijs hominibus, in quibus corpus paulatim formatum, anima introducit post principium partium*

formationem, vt sunt iecur, cor, ac cerebrum, antequam corpus omni ex parte perfectum sit, necessarium igitur fuisset animam Christi hoc pacto introduci. Vnde sequeretur, vel corpus illud prius esse animatum, quam assumptum, quod est Haeticum, vel certè prius assumptum, quam perfectè formatum, quod non decebat.

Ex quibus omnibus intelligitur, veritatem hanc, esse conclusionem theologicam omnino certam, quam negare non solum temerarium, sed etiam erroneum esset, non dico autem simpliciter esse de fide, & contrariam haesim, quia neque ex Scriptura sacra aperte colligitur, nec expressam Concliorum definitionem inuenio: habet tamen praedictam certitudinem, quia ex principijs fidei, adiuncta Sanctorum expositione, & autoritate, necessariò colligitur. Adde praeterea, Ecclesiam celebrare festum Incarnationis in eodem die, quo annuntiatio Angelica facta est, sentiens eodem die Deum factum esse hominem. Vnde hoc, vt minimum videtur certum de fide & consequenter conceptionem Christi non esse factam per ea intervalla temporum, quibus aliae conceptiones sunt. Quin etiam supra ostendimus, antequam Angelus Gabriel à cubiculo Virginis discederet, Verbum factum esse hominem, huic autem valde affine est, vt illa conceptio subito fuerit perfecta, est igitur haec veritas certissima. Quapropter obseruandus est locus Theophy. Luc. 1. vbi tractans illa verba. *Virtus altissimi obumbrabit tibi*, sic inquit, *Sunt, qui dicunt, quod vbi Dominus obumbravit vterum Virginis, statim perfectus fuerit infans: alij autem hoc non recipiunt. Audi enim, quod dicat, ideo, & quod nascetur sanctum, hoc est, quod particulatim in vtero crescit, & non statim perfectum existit. Quae verba exponi possent de perfectione augmenti, vt sensus sit, corpus Christi non statim in conceptione fuisse perfectum, id est, ea quantitate, quam alij tempore natiuitatis habent. Sed si considerentur superiora verba, non habet locum haec Expositio, aperte enim loquutus fuerat de prima carnis delineatione, & formatione ex sanguine Virginis, & debiù relinquit, an paulatim fuerit delineata, & figurata: sed (vt dixi) assertio Proposita omnino certa est: an vero dubitatio illa Theophylacti in aliquo sensu locum habeat, statim dicam.*

Sed occurrunt nonnullae difficultates. Prima est quomodo potuerit B. Virgo simul ministrare tantam sanguinis copiam, vt ex eo subito infans corpus formaretur. Oportuisset enim, vt vel antea B. Virgo nimio sanguine abundaret, vel postea necessario sanguine, ac proprio corpori proportionato caruerit. Respondetur, sine aliquo ex hisce incommodis potuisse B. Virginem praedictum ministrare sanguinem. Quia quantitas sanguinis, cum qua potest corpus sanum, & optimè proportionatum conseruari, magnam habet latitudinem, & ideo potuit B. Virgo abundare purissimo sanguine absque vllò incommodo, vel agitudine corporis. Imò hoc erat quasi connaturale: tum quia feminis datum est à natura, vt non solum ad diuini conseruationem, sed etiam ad speciei propagationem, magnam vim sanguinis efficiant, praesertim in iuuenili, & accommodata aetate, qualis erat in Virgine. Ad quod etiam iuuabat optima corporis eius temperies, nec existimo illi defuisse singularem Spiritus Sancti providentiā, qua factum est, vt tali modo corpus suum gubernauerit, ac nutrierit, quo posset facili, & sine detrimento sui corporis, Christi corpori ministrare. Dici etiam posset, sicut ex parua materia costat Ade formatum Deum corpus Euae, ita ex perpaucò sanguine Virginis potuisse formari corpus infantis, quod multò minoris quantitas fuit, quam corpus Euae.

Secunda difficultas est, quia si corpus Christi integrum formatum fuit tam breui mora, necessariū fuisset exire de vtero matris ante nouē menses, quoniam

Canis.

Conceptio
Christi in
instanti fa-
cta.
Luc. 1.

Synod.

Disp. 16,
sect. 3.
Basil.

Damasc.

Euthym.

Fulgent.

Theoph.

Obiectio.

Responsio.

Obiectio.

nam alij infantes egrediuntur ante octauum mensis post perfectam conceptionem, alioqui oportuisset Christi corpus existere in utero matris in maiori quantitate, & mole, quam naturaliter esse posset. Hæc difficultas tribus modis solui potest, supponendo vt certum, Christum existisse in utero matris nouem mensibus, quod infra probabimus agentes de natiuitate. Primus modus est concedendo supposito primo miraculo conceptionis, naturaliter debuisse nasci ante nouem menses: diuinitus tamen factum esse, vt non antea nasceretur: tum vt occultaretur mysterium: tum ne monstrosa, & præternaturalis natiuitas videretur. Nec censebitur inconueniens, vt quantitatem aliquando maiorem in utero matris habuerit. Quadraginta quippe diebus non potuit adeo magnum esse illud augmentum, vt sensibus perciperetur, aut præternaturale videri posset. Hæc verò responsio non quadrat: quia multiplicat miracula sine fundamento, & necessitate, nec fibi ad modum constat, vt patebit.

Secundo ergo dici potest, licet corpus Christi in principio fuerit perfectum, postea tamen augmentum eius fuisse ita temperatum, & paulatim factum vt non nisi nouem mensibus perueniret ad debitam nascendi quantitatem. Cæterum & hæc responsio displicet, quia illa retardatio augmenti non potuit esse naturalis, vnde oporteret interuenire quali peritum miraculū in toto illo 9. mensium augmento.

Tertia igitur, & vera responsio est, quam D. Tho. supra tetigit, maximam, & minimam quantitatem corpori humano accommodatam non consistere in indiuisibili, sed nonnullam habere latitudinem: fieri ergo potuit, vt corpus Christi formaretur integrum in minima quadam quantitate, non quidem monstrosa, & præternaturali (vt quidam dixisse ferunt) sed in minima, quæ tali corpori poterat esse naturalis considerata eius complexione, & dispositione. Postea verò per nutritionem nouem mensium, peruenisse naturaliter, non solum ad minimam quantitatem accretionis, quam tale corpus posset naturaliter habere in utero matris (hanc enim ante expletum octauum mensem adipisci potuit) sed etiam ad maximam suæ complexioni accommodatam. Et hæc est sine dubio mens D. Thom. & ad eam possunt accommodari, quæ Caietan. dicit, licet non satis rem explicet. Addi etiam potest, partum, qui decimo mense contingit, non esse præter naturam, sed (vt Medici volunt) esse satis accommodatum naturæ. Vnde Sapientia 7. ait sapiens, *Decem mensium tempore, coagulatus sum in sanguine*. Potuit ergo Christi corporis perfecta formatio, licet nouem mensibus consummata fuerit, in aliquo esse simili decem mensium formationi propter primæ conceptionis celeritatem.

D. Thom.
Caietan.

Sapient. 7.

Obiectio.

Organiza-
tio corporis
non potest in
stanti fieri.

Tertia, & obscurior difficultas est. Quia hæc corporis formatio, & conceptio includit organorum distinctionem, condensationem, & figurarum varietatem: hæc autē omnia non possunt fieri in instanti. Nam (vt supra dictum est) habent mutationem localem adiunctam. Respondent aliqui organizationem esse dispositionem ultimam, quæ simul, & in eodem instanti fit, cum introducit forma, non solum miraculose, sed etiam ex natura rei, est. n. quasi effectus formalis eius, & veluti impressio cuiusdam figuræ. Sed hoc planè repugnat demonstratū. n. est, hanc formationem corporis organici, & membrorum eius, non posse naturaliter fieri totā simul: cum necessariò includat mutationē partium in ordine ad locum: tum in partibus ipsius sanguinis, tū etiam in corpore circumstante. Nam si sanguis ex vna parte contrahitur, & cōdensatur, vt fiant ossa, & aliæ partes, necesse est relinquere aliquod spatium: & aerem subintrare ad replendum illud, quod planè non fit sine motu locali, & ex alia parte accidere potest, vt membra longiora occupent aliquod spatium,

A quod sanguis non occupabat, & consequenter inde expellant corpus præexistens, quod sine motu non fit. Denique organizatio propriè non est effectus formalis animæ, sed dispositio materiæ, quæ in ultimo, & perfecto gradu, qui ad generationem requiritur, in instanti eiusdem generationis consummatur, naturaliter autem loquendo prius tempore inchoatur, & per quadraginta, & amplius dies paulatim fit. Videtur ergo necessariò respondendum, hanc corporis Christi formationem factam esse in aliquo tempore, quamuis breuissimo, ita vt (exempli gratia) intelligamus eo breui tempore, quo B. Virgo protulit illa verba, *Ecce ancilla Domini*, congregatum esse sanguinem in utero, & non statim ac illuc peruenit, in vno instanti fuisse totum corpus formatum: sed alia breuissima morula, v. g. dum dicebat Virgo, *Fiat mihi secundum verbum tuum*, fuisse organizationem perfectam, & in instanti terminationis verborum Virginis consummatam, introductam animam, & vnionem hypostaticam perfectam. Ad quam expositionem videtur posse accommodari doctrina D. Thom. artic. 1. Cum enim dicit, motum localem sanguinis ad locum generationis factum esse in tempore, sub illo motu includi potest omnis mutatio, per quam tam sanguis totus, quam singulæ partes eius, constitutæ sunt in eo situ, & loco, quo in instanti generationis esse oportebat. Est enim eadem ratio de vtriusque mutatione, nec maius inconueniens videtur successionem in vna mutatione admittere, quam in alia. Et explicari potest exemplo formationis corporis Adæ, quod licet à D. E. O. ex terra formatum fuerit, tamen propter prædictam loci mutationem, in tempore forma-

B rum fuisse videtur, vt colligi potest ex D. Thom. 1. p. q. 91. ar. 2. ad 1. quatenus dicit, Angelos potuisse aliquid præuium operari ad illam formationem, per localem motum, atque idem est de formatione corporum resurgentium.

D. Thom.

Hæc responsio videtur præ se ferre quandā claritatem, & philosophicæ difficultati satisfacere. Tamen in Theologia mihi videtur admodum difficilis. Primò, quia ex illa sequitur conceptionem corporis Christi factam esse in tempore, & quoad hoc solum differre à nostra, quod breuiori tempore sit facta. Sicut enim conceptio nostra incipit, quando virtute seminis incipit sanguis coagulari, & ad figuras & dispositiones diuersorum membrorum coaptari, ita conceptio Christi incepit, quādo virtute Spiritus Sancti similis actio circa sanguinem Virginis inchoata est. Differentia autem erit, quod illa actio in conceptione nostra protenditur per quadraginta dies, in Christi autem conceptione per breuissimam moram accelerata est. Addi etiam posset alia differentia, quod in naturali conceptione partes ipsæ præcipuè inter se successiue formantur, vna post aliam: in Christi autem conceptione dici potest, omnes fuisse simul inchoatas, ac breui tempore perfectas: hoc tamen non obstat, quominus conceptio Christi, sicut & nostra, simpliciter, & absolute successiue facta sit. Hoc autem videtur improbari omnibus testimonijs, & rationib. supra adductis. Primò, quia necessariò sequitur, aut Verbum assumptum esse corpus illo breui tempore, priusquā informaretur anima, quod est hæreticū, vel certe non totam conceptionem Christi terminatam esse ad Verbum, quod repugnat Scripturæ, & Patrib. supra citatis. Secundo sequitur materiā sanguinis Virginis, ex qua conceptum est corpus Christi, non transisse immediatè à forma sanguinis ad suscipiendam animam rationalem Christi: Consequens primo est apertè contra D. Thom. hic ar. 1. ad 3. deinde repugnat supra dictis. Inde enim fieret prius B. Virginem ex suo sanguine, & in suis visceribus, concepisse aliquam aliam substantiam, & suppositum creatum, quam Deum. Prima sequela patet, quia si sanguis ille suc-

D. Thom.

cessiue condensatus est, vt formaretur os ex illo, immediate antequam absolueretur condensatio requisita in ea parte corporis humani, iam non poterat in illa materia conseruari forma sanguinis, preferatim, quia cum tali condensatione necessariò coniuncta est alteratio nimia, v.g. siccitatis, & frigiditatis, ergo necessarium fuit prius expelli formam sanguinis, sic enim in naturali nutritione propter hanc causam non transit sanguis immediate in os, sed prius transmutatur in medullâ, vt sic paulatim magis, ac magis accedat ad dispositionem ossis. Et idem argumentum fieri potest de toto illo corpore, quod successiue formabatur ad introductionem animæ: Nam immediate ante animationem necessè est, vt habuerit eam dispositionem, quam habere solent alia corpora humana in eodem statu. Quia solum indiuisibilis terminus deesse poterat in eo instanti. Nam si deesset aliquid diuisibile in condensatione, & figuratione, eadem difficultas rediret: at verò corpus sic dispositum est aptum ad formam sanguinis, vt in alijs hominibus constat. Quod si dicas miraculosè factum esse, vt vel illa partium condensatio sine alteratione proportionata fieret, vel vt forma sanguinis permaneret in materia, in qua naturaliter esse non posset, magis consentaneu rationi erit aliud miraculū excogitare, quo tota illa conceptio subito, & sine vlla successione facta sit. Denique obstant huic modo dicendi testimonia sanctorum Patrum supra citata, quæ omnem prorsus successione excludunt. Sed inter omnia apertissima sunt verba Damasc. lib. 3. c. 2. dicens *Dei filium per Spiritum Sanctum pro creationis modo sibi ipsi corpus condidisse, non ita vt paulatim, & citisq; incrementis figura corporis absolueretur: sed vno, eodemque momento perficeretur.* At iuxta prædictam responsionem figura non est tota vno momento perfecta, sed in tempore, quamuis breui delineata. Obstat etiam D. Thom. qui in illo artic. 1. & in art. 2. ad 3. docet, statim ac sanguis Virginis congregatus fuit in vtero eius, in vno instanti terminatio illius motus localis fuisse Christi corpus formatum. Obstat denique communis sententia Theologorum in 3. d. 3. dicentium, formationem corporis Christi in instanti fuisse perfectam absque successione, & hoc dicunt fuisse maximum miraculum huius conceptionis, quod in solo instanti fuerit perfecta. Si autem successio, quamuis exigua interuenisset, nullum fere fuisset miraculum quod in instanti fuerit terminata conceptio: sed solum, quod velociori mutatione, & breuiori tempore esset perfecta. Ita Bona. ibi qu. vltima totius diffinit. Gab. d. 4. q. vnica art. 2. con. 2. qui etiam de antecedenti motu concedit factum fuisse in instanti, Palud. d. 3. q. 3. Alexan. Alenf. 3. p. q. 8. membr. 2. & q. 9. m. 4. & 4. p. q. 3. 4. m. 3. aliàs q. 10. memb. 4. art. 2. §. 6. Richar. d. 3. a. 2. q. 2.

Damasc.

D. Thom.

Vera responsio.

Chrysost.

Quo circa dicendum cenfeo, totam hanc conceptionem factam esse in instanti, & consequenter diuina virtute factum esse, vt tota illa materia, vel secundum se totam, vel secundum partes occuparet locum alium, quem immediate ante habebat, eo modo, quo supra explicauimus hoc esse possibile. Cum enim hoc non repugnet, & auctoritati Sanctorum, & rationi, ac dignitati mysterij consentaneum sit, non est cur id asserere formidemus, aut magnitudine miraculi terreamur. Præsertim cum Chrysost. hom. 13. in Genesi indicet, formationem corporis Adæ hoc modo momentaneo fuisse factam, dicens. *Puluerem terræ suo præcepto in corporis naturam verit. Nam sicut substantiam terræ, cum non esset, produxit; ita & nunc cum veller, puluerem terræ in corpus verit.* Iuxta hunc verò dicendi modum consequenter asserendum est B. Virginem non habuisse efficientiam, quasi connaturalem (& vt ita dicam) seminalem circa hanc corporis formationem, quatenus hanc momentaneam loci mutationem in-

cludit, vt ex dictis in præcedenti sectione constat. Neque hoc est contra veritatem conceptionis humanæ Christi, quæ ex parte principij efficientis omnino fuit miraculosa, & ex parte matris satis est, vt in administratione materiæ, & aliqua alteratione, seu dispositione fuerit naturalis. Dices, nullo modo potuisse concurrere actiue Beatam Virginem in eo instanti virtute naturali, cum tota actio fuerit miraculosa. Respondetur, licet fuerit miraculosa quoad modum, tamen quoad substantiam, & terminum fuit naturalis, & ideo potuit aliquo modo concurrere Beata Virgo ad aliquam alterationem, vt fouendo calore suo materiam illam, & calefaciendo, vel quid simile, quod satis est.

Obiectis.

Responsio.

Dubium.

Quod si quæras, si tantum miraculum necessarium fuit in momentanea formatione corporis, sicut in momentanea congregatione sanguinis, cur D. Tho. vnum potius negauit quam aliud? Respondetur, meritis id fecisse, quia, vt tota conceptio terminaretur ad Deum, fuit hoc miraculum in ipsa formatione necessarium, & aliunde non obstabat, quominus B. Virgo posset in eo instanti præstare, quod ex parte matris necessarium est: at verò in vtroq; horum contrarium accidit in sanguinis congregatione, vt in principio huius sectionis explicatum reliquimus.

QVÆSTIO XXXIII.

De perfectione proles conceptæ, in quatuor articulos diuisa.

Einde considerandum est de perfectione proles conceptæ.

Et circa hoc quaruntur quatuor.

Primo, vt in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam. Secundo, vt in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij. Tercio, vt in eodem instanti potuerit mereri. Quarto, vt in eodem instanti fuerit plenè comprehensor.

Doctrina huius questionis fusè tractata est in primo tomo huius materiæ. Nam in q. 7. vbi D. Tho. agit de gratia Christi, omnia diximus, quæ ad 1. artic. huius questionis spectant, in q. autem 9. agendo de scientia Christi in communi, explicauimus, quando & quomodo ratione, & libero arbitrio vt inceptum: in q. verò 10. de scientia beata, quando primam illam susceperit, diximus, quod D. Thom. hic artic. 4. tetigit. Deniq; de merito eius, de quo D. Tho. differit artic. 3. in q. 19. latissimè dictum est. Omisita igitur inutili, & permolesta earundem rerum repetitione, solum ea, quæ ad intelligendum D. Tho. necessaria fuerint annotabimus.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus in primo instanti sue conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

D primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit sanctificatus in primo instanti sue conceptionis. Dicitur enim 1. ad Cor. 15. Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Sed sanctifi-

catio gratia pertinet ad spiritualitatem. Non ergo statim à principio sue conceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis, sed post aliquod spatium temporis.

2. Præterea, sanctificatio videtur esse à peccato, secundum illud 1. ad Corin. 6. Et hoc quidem fuisse aliquando, scilicet peccatores, sed abluti estis, sed sanctificati estis: sed in Christo nunquam fuit peccatum: ergo non conuenit sibi sanctificari per gratiam.

3. Præ-